

SPØGERI I HILLERSLEV SOGN

Ved G. Schovsbo.

Da Biskop Jacob Madsen den 4. Juli 1589 visiterede i Hillerslev Sogn, kunde han i sin »Visitatsbog» (udg. paany af »Hist. Samf. f. Odense og Assens Amter» 1929—32 ved Pastor A. R. Idum) med synlig Glæde skrive om Præsten Niels Eriksen og Degnen Per Christoffersen, at de begge faar »et godt Vidnesbyrd» af Menigheden. Men der maa alligevel have været noget fordægtigt ved den gode Per Degn. Thi 1594 skriver Biskoppen: »Per Degen i Hillersleff loffuet mig at ville staa fra sin Spøgerj, hand bruger, ved Præsternes og Degnenes Sammenkomst; ellers skal han afskediges. Hialp inthet; dømpit fra Kallet aff Prousten Aar 1594.« Han kalder ham »Magus«, hvilket betyder Troldmand, og siger, at »han blev jaget ud af Laurids Brokenhusz, hvis Vidnesbyrd [d: formentlig: Anbefaling] han benyttede.«¹⁾ Og for en Sikkerheds Skyld bemærker J. M. endnu en Gang: »Jeg visiterede Aar 1594, den 6. Febr. Alt vel! Degnen kom bort for Trolleri samme Aar, Per Christofferszen.«

¹⁾ Der var ingen Embedsbolig for Degnen, men han boede i Nybolle i et Hus, som tilhørte den strænge L. Br. til Egeskov og Nybollegaard.

Der gives ingen nærmere Oplysning om, hvori Pers »Spogerj« og »Trolleri« har bestaaet; men noget særlig slemt har det næppe været, da han vel ellers vilde være bleven brændt paa Galgebakken. Formodentlig har han — som saa mange andre Troldmænd og Hexe — kunnet »mere end sit Fadervor«, været et godt Hoved, der har set sin Fordel ved at benytte sig af den Tilbejlighed til Mystik og ræd Overtro, der i hine Tider laa som en Taage over samtlige Danmarks Sogne. Ogsaa over Hillerslev Sogn.

Medens jeg var Præst dér (1909—17), opskrev jeg en Del Sagn, som Tid efter anden blev mig fortalt, mest af en gammel Kvinde ved Navn Stine Vægters, men ogsaa af yngre Mennesker af begge Kon.

Som det vil fremgaa af det følgende, grupperer Sagnene sig særligt om Byen Sallinge. Den hører til de allerældste Landsbyer og skal have været et Midtpunkt for Egnens hedenske Gudsdyrkelse. Det siges nemlig, at der i Sallingelunde laa et Gudehov, en »Sal«, hvor Folk fra nær og fjern kom sammen til de store Offerfester. Men det er for dristigt at gætte paa, at Byen har sit Navn af denne »Sal« og de ret betydelige Enge, hvorved den laa? I Kong Valdemars Jordebog af 1231 kaldes Herredet »Salæng-hæret«.

Som en Mærkelighed kan anføres Historikeren Suhms Mening: at Navnet har Forbindelse med Salling-Syssel i Jylland, fordi der i ældgammel Tid skal være skeet en Indvandring, enten af Fyenboere til Jylland eller af Jyder til Fyen; og den Omstændighed, at begge disse Provinser forud brugte samme Lov, synes at tyde paa et nærmere Slægtskab.⁵⁾

Sallinge har altsaa fra umindelige Tider været en stor Landsby, som har betydet noget paa Egnen, baade p. Gr. af sin Beliggenhed og — formentlig — p. Gr. af sit Gudehov, det lokale Centrum for Hedenskabet. Og deri kan man maaske finde Aarsagen til den megen Mystik i Hillerslev — og mange andre Sogne — og dens store Sejglivethed.

Thi det, der sammenfattes under Navnet »Overtro«, er vel ikke andet end undertrykt (ikke drøgt!) Hedenskab. Bjergmand og Ellepige er vel degraderede Guder. Og stammer ikke Gengangere og Spøgelse fra en Tid, der ikke kendte Syndernes Forladelse?

⁵⁾ Se Traps Beskrivelse af Kongeriget Danmark, 1858, I Bd., S. 764.

Det er jo nogle stakkels Mennesker, der i levende Liye har begaaet en stor Synd; de har faaet en saa ond Samvittighed, at de ikke kan faa Hvile i Graven, men ustandselig maa kredse om Stedet, hvor Ugerningen blev begaaet. — Eller er det altsammen kun deliristiske Syner af en mørkerød Fantasi, stærkt stimuleret af Ol og Brandevin?